

telor, ea este foarte diferită, dar se constată o anumită preponderență a celor cu capul la V sau NV. Referitor la aceste aspecte vom menționa doar faptul că ele se regăsesc pînă la amănunt și în grupul din Transilvania.

În capitolul IV este analizat inventarul funerar. El constă din arme (akinakes-uri, săgeți, topoare-ciocan, lănci), piese de harnașament, obiecte de uz curent, ceramică (vase bitronconice, străchini cu buza învazată, cești cu toartă suprainălțată, vase borcan, vase miniaturale), podoabe (inele de buclă — cu și fără capete conice —, ace de păr, colane cu corpul torsionat, mărgelile de sticlă, mărgeluțe din pastă caolinoasă etc.), obiecte de toaletă (oglinzi, inclusiv de tip nomad), virfuri de baldachin ș.a. Sînt discutate de asemenea elementele artei animaliere.

În legătură cu inventarul funerar, observăm că, în ansamblul său, el are o tentă net arhaică, oferind numeroase analogii pentru piesele aflate în mormintele grupului scitic din Transilvania. Dintre acestea menționăm toate categoriile de arme, podoabele, oglinzile de tip nomad și cele cu ornamente animaliere, unele categorii de vase (bitronconice, străchini, vase borcan, vasele miniaturale), reprezentările artei animaliere etc.

Descoperirile arată că în grupa Tiasmin mormintele pregnant arhaice, datînd din a doua jumătate a secolului al VII-lea i.e.n., sînt mai sărace, dar începînd cu secolul al VI-lea se depune un număr tot mai mare de piese. De asemenea, în unele morminte datînd din a doua jumătate a secolului al VII-lea i.e.n. apar sporadic și elemente prescittice: piese de harnașament, ceramică cu incrustații în alb, săgeți rombliche, care nu se mai întîlnesc la începutul secolului al VI-lea. Acest ultim aspect evidențiat de Ilinskaia, valabil dealtfel pentru întreaga arie scitică nord-pontică, constituie, după părerea noastră, un prețios indi-

ciu pentru datarea grupului scitic din Transilvania. Astfel, dacă avem în vedere faptul că în mormintele cele mai timpurii ale grupului din Transilvania (datele clar în faza arhaică) nu s-au aflat, totuși, elemente prescittice, rezultă că momentul pătrunderii acestui grup în Transilvania nu se plasează în secolul al VII-lea, ci la începutul celui următor, adică în primul sfert al secolului al VI-lea i.e.n., dată pentru care ne-am pronunțat — și pe baza altor argumente — în repetate rânduri.

Analiza tuturor elementelor ritului, ritualului și inventarului o duc pe V. A. Ilinskaia la concluzia că grupul scitic de pe Tiasmin ajunge acolo, gata format, în a doua jumătate a secolului al VII-lea i.e.n. Dizlocînd cultura locală, scitii aduc un rit, elemente de ritual și o cultură materială nouă, care nu-și au precedente în cultura băstinașă. Proprie culturii scittice și fără precedente în zona Tiasmin (ca dealtfel în întreaga arie nord-pontică) este și arta animalieră. Toate elementele, închele Ilinskaia, vin să infirme ipoteza originii locale, nord-pontice, a scitilor iranici, dovedind că ei sosesc aici pe la mijlocul secolului al VII-lea i.e.n.

În încheiere dorim să subliniem încă o dată valoarea acestei monografii, care rezidă atît în bogatul material prezentat, cit și în analiza pertinentă și concluziile importante pe care le desprinde autoarea pentru grupa scitică de pe Tiasmin, ca și pentru lumea scitică nord-pontică în general. Lucrarea oferă deci o sumă de noi elemente, de care va trebui să se țină seamă în interpretarea fenomenelor similare, fapt care-i extinde utilitatea dincolo de aria și problematica căreia îi este consacrată.

Valentin Vasilev

Marisia, VI, 1976

Marisia — Studii și materiale de arheologie, istorie și etnografie — ajunsă la al șaselea volum, este revista publicată de Muzeul județean Mureș din Tg. Mureș și care cuprinde serioase articole de specialitate.

Ținem să relevăm apreciînd faptul că articolele au fost grupate judicios astfel: I. Arheologie, II. Istorie, III. Etnografie, la care se adaugă grupa: Note.

Printre articolele cuprinse în prima grupă menționăm pe acel semnat de V. Lazăr și intitulat: „Așezări de înălțime cu terase ale culturii Coțofeni în Transilvania”.

Din cuprinsul articolului, se constată că, prin săpăturile efectuate, s-a mal completat

cunoașterea perioadei de tranziție de la epoca neolitică la epoca bronzului în Transilvania.

Un alt articol ce prezintă importanță este acel al lui V. Vasilev, intitulat: „Necropola de la Băița (jud. Mureș) și problema tracizării enclavei scittice din Transilvania”.

Biritualismul acestei necropole o detașează de celelalte necropole scittice din Transilvania și din lumea scitică nord-pontică. Ritul incinerăției din unele morminte ale necropolei de la Băița apropie această necropolă de mediul autohton traco-dacic, arătînd influența exercitată de autohtonii traco-daci asupra rămășițelor enclavei scito-iranice din Transilvania.

Necropola de la Băița se situează cronologic în a doua jumătate a secolului al VI-lea, dată la care și Herodot menționează în „Istoriile” sale că agatirșii adoptaseră obiceiurile tracice, respectiv dacice locale. Dispariția completă a enclavei scitice din Transilvania este cea mai bună dovadă a viabilității culturii autohtone.

În continuare, semnalăm articolul lui Gheorghe Baltag despre „Ceramica daco-gețică în cetatea Sighișoara”. Materialul ceramic daco-gețic descoperit pe platoul central al cetății Sighișoara ne dovedește prezența unei așezări daco-gețice pe suprafața teritoriului actual al cetății Sighișoara.

În articolul lui V. Moga, intitulat: „Sondajul arheologic de la Blandiana” (jud. Alba), ni se arată că prin acest sondaj efectuat la Lunca Fermei de lângă satul Blandiana (jud. Alba), s-a ajuns la identificarea unei noi așezări rurale, situată lângă drumul ce unea Ulpia Traiana cu Apulum, confirmându-se încă o dată intensitatea locuirii văii Mureșului în epoca stăpînirii romane în Dacia.

Documentatul articol al Anei Hopârtean, intitulat: „Topografia castrului de la Potișsa” vine să confirme din nou intensitatea viață economică și socială a Polaissei, care, prin prezența și activitatea Legiunii a V-a Macedonice, devine, într-un timp foarte scurt, centrul militar și politic al Daciei Porolissensis și, în același timp, un punct important al vieții romane din Dacia și al romanizării acestei provincii.

Trecînd la articolele referitoare la arheologia mileniului întii e.n. avem de semnalat articolul lui Z. Szekély, despre așezarea prefeudală de la Bezid (jud. Mureș). Această așezare este singura așezare prefeudală în valea Tirnavelor în care s-a putut constata pătrunderea slavilor. Conviețuirea slavilor cu populația romanizată este atestată de ceramica de tradiție dacică și romană. Viața așezării nu depășește secolul al VIII-lea.

Un deosebit interes documentar prezintă articolul lui A. Zrinyi, intitulat: „Repertoriul localităților din jud. Mureș cu descoperiri arheologice din secolele IV—XIII e.n.”.

Remarcabile pentru conținutul lor sînt și articolele cuprinse în grupa intitulată: *Is-loria*, unde se găsesc articole referitoare la: „Chezășia pe domeniul Gurghiu”, „Conscripții urbariale mureșene din anul 1785”, „Organizarea sesiei iobăgești pe teritoriul actualului județ Mureș în perioada 1785—1820”, „Legăturile culturale dintre românii de pe ambele versante ale Carpaților în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea”, „Contribuțiile mureșene pentru sprijinirea războiului de independență a României”, „Legislația privind reforma agrară din Transilvania, 1918—1921”.

Importante sînt și informațiile cuprinse în articolul lui Ion Nistor, intitulat: „Din legăturile lui Ioan Rațiu cu valea superioară a Mureșului” și acelea cuprinse în articolul lui Liviu Moldovan: „Societatea de istorie, arheologie și etnografie din jud. Mureș (1924—1940)”. Un loc deosebit îi ocupă articolul lui Iacob Mirza, intitulat: „Lucrări de Petru Maior în colecții de carte veche din Alba Iulia”.

Articolele de etnografie cuprind de asemenea rezultatele unor prețioase cercetări pentru valorificarea patrimoniului cultural etnografic din jud. Mureș.

În ultima grupă a revistei *Marisia* intitulată *Note*, se cuprind rezultatele unor recente cercetări arheologice din jud. Mureș. Revista își încheie paginile cu „Cronica Muzeului județean Mureș” (pe 1976).

Ținînd seamă de bogăția și valoarea articolelor cuprinse în volumul al VI-lea al acestei reviste, recomand călduros specialiștilor consultarea sa.

Irina Casan Franga